Nunzi. Camell
Poesí in dialètt bulgnèis.
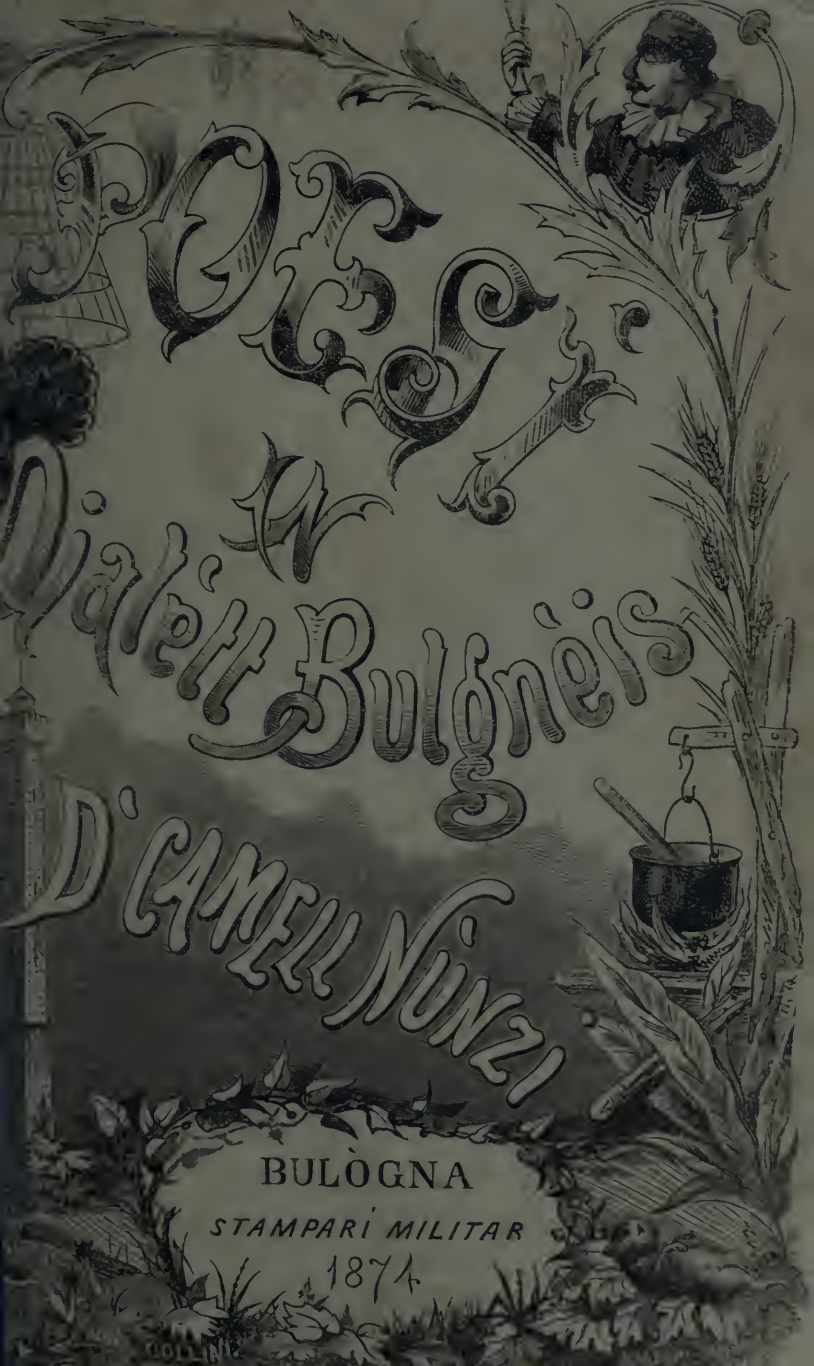
Poesì
in
Dialett Bulgnèis
D' Camell Nunzi
BULÒGNA
STAMPARÍ MILITAR
1874

REMM BULGNÈISI

POESÍ

IN

DIALÈTT BULGNÈIS

D' CAMELL NÙNZI

BULÒGNA
STAMPARÍ MILITAR

1874

PREFAZIÒN

Tùtt i liber dèl mònd hann una prefaziòn, e a la vrev avèir anca me. Le bèin vèira ch' an so da ch' banda em prinzipiar. A diró che la prefaziòn la fa l'effètt dèl Wermutt, dl' assèinzi, dl' amaròn e dl' antipast premma dèl dsnar, ch' i preparen al stamg a dar una bona magnâ. Dariv po una bona magnâ? me ai ho pora d' nò. Non ostant l' intenziòn era quèlla d' cuntintar i mi Ztadein; riguard alla stampa e all' ortografi, ai ho procurâ d' metri tùtt l' impègn pussebil, a secònda dla prunonzia muderna: se in dla Poesí ai manca quèll sal nezessari, con zinquantazeinqu zentesom a in cumprâ un chilo che forsi la dvintarà troppa salâ.

In ste Vulùm an' ho brisa stampâ tùtti quell matiriazzi ch' ai ho scrett pr' i dsnar, e pr' el zènn; in prem lug el vann bèin. perché

fatti per la zircustanza e detti in mèzz all' armòur di bichir d'vein, e po ai srev una quantitâ d' amig in berleina che i s' in pren avèir permal; e tùtti quèsti i li stamparann dòp la mi mort, e con più tard i li stampen im farann un piasèîr.

Lassain andar el matiri, cumpatí la meschinitâ di mi vers, e av preg de 'n v' instizzir per quèst, invezi siâdi franc a incuraggiarom (nutâ bèin che quèll franc al vol dir la lira ch' còsta al Vulùm) e me in benemerèinza a v' augur a tùtt indistintamèint dla salut accumpagnâ da un' urchèsta d' Maranghein ch' am' n' in bùzzer d' quèlli d' Strauss e d' Orfeo, che per part mi av conservarò eterna gratitudin, cioé infein ch' a viv, e siâ feliz.

DÈDICA

ALL' ALTÈZZA DI TEIMP

Quasi tùtt, quand i stampen un Vulùm,
  Anc per dars un po' d' aria d' impurtanza,
  E pr' avèir con l' arost un poc ed fùm,
  Fann la dèdica a un *Nobil*, pein d' speranza.

Lòur al cmèinzn' a ciamar d' inzègn un fiùm,
  E s' a vlessi savèir po la sustanza
  Ed quí salamelec, chi paren dsnùm,
  L' é una stuccà ch' é fatta con creanza.

Anc a me un Persunagg' ai ho zercà
  All' altèzza di teimp, sèinza albagí,
  E una *Nobil Matròuna* ai ho truvà,

Nada e battzà in Bulògna, e sintirí
  Fra i Poeta Ptrunian ch' a sro invidià,
  Avènd per Prottetriz la Tòrr di Asní.

Manifést d' Assuziaziòn

Perché 'l tèimp en fùss mai pers,
Ai amig a scress del burel
In dialètt, in fòurma d' vers,
Chi sunaven com' é i urel:
Non ostant s' cantó vittoria
Sèinza boria.

Qualchedùn forsi in astratt,
A sintirem zerudlar,
A pruvà quèll gùst tant matt
Ch' al vein sòul in fein dèl dsnar:
Forsi effètt ed quèll liquòur
Tùtt ardòur.

Fra la massa, i più indulgeint,
Sèimpr' em dseven all' urèccia,
Stampa bèin ch' an t' còsta nient.
Sti parol em faven brèccia:
Mo la stampa a teins suspèisa,
Per la spèisa.

Incalzâ sèimper de più,
Qualc prumèssa tratta vì,
L' amòur propri un po' sintù,
Vdènd tant alter poesì:
M' han dezis d' stampar pr' usanza
Pein d' speranza.

Un Opùscol me a v' daró
Pein d' matiri e d' barzelètt,
Zerudèll, in fein ch' a i n' ho,
Di Epigramma e un qualc sunètt:
E tùtt quèst al fazz vluntira
Pr' una lira.

An stamp brisa per murbein,
E ne nianc al fazz per pecca.
Tùtt procuren d' far quattrein
Prinzipiand da quèll ch' impecca.
Ch' ai fa crèscer ed misura
Con l' usura.

A sòn zert che pr' una lira
A ridrí sicuramèint,
A v' faró passar la sira
Quand' l' é lùnga, in d' un mumèint,
E guarir tùtt i malèster
Fenna i znèster.

Se in buttèiga tgness un spzial
  Un d' sti libr' a sòn sicur,
  Ch' al finess tùtt quant i mal:
  Bona nott i mi Duttur;
  Persuadiv che la medseina
    Vá in canteina.

S' al tgní a lètt sòtta al cussein,
  E ch' a stessi mal ed bòn,
  Ai dscumett veint franc, s' al vein
  Anc la *Sècca d' Bernardòn:*
  La cammeina vi ch' la sguella
    Cm' é un anguella.

Firmâ dònca la Sentèinza,
  Ch' la n' é brisa quèlla d' mort,
  Accurdandom indulgèinza
  E una lira per cunfort:
  A suliv del Tass di Dazi
    E a v' ringrazi.

Prutèsta

Tùtt quí tal, che da me fùnn tartassâ,
In ste liber l' é inùtil a zercari,
Perché i Nom e i Cugnom ai ho cambià:
Anzi a v' preg, ed vlèir dir tùtt al cuntrari
In risposta ai malegn ch' dirann ch' ai sí,
Ché, tùtt i Asen bertein, in' ein fradí.
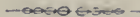
AL MI RITRATT

(4 Marz 1873)

A sòn nad dèl ventiott, e a capirí,
Che dla Tombola a sòn alla metà;
Alt ed statura, e un po' tropp grand i pí.
Mo 'l rèst dèl corp l' é più propurziunà.

Ucc' castagn, se peró i ein sèimper quí,
La tèsta é una Platê, o un dscvert Mercà.
Mustazz uval, e 'l nas stá in armuní,
Mo i baffi ein bianc, chi paren stâ in bugà.

A scriv di vers da can sèinza impurtanza
Sèimpr' alligr e cuntèint in cumitiva,
Che zerudlesta im ciamen d' zircustanza.

Ai ho un Anzel d' Muier, ch' n' ha mai fatt fiu.
Pr' un impiegâ, che ceina é la prusptiva,
L' é una bèlla risòursa al dé d' incu.

IN LOD DLA PULÈINT

(1856)

Zé-Rudèlla tèimp antig
Per schivars el noi el brig,
Di Poeta d' qualc inzègn
Con la tèsta bèin a sègn,
S' persn' in bozzr' e bacciaqular
Con del rem, per vlèir ludar
Chi al fnocc', e chi l' arcotta,
Chi el i ov duri, e la carotta,
Chi la tòss, e 'l nètta dèint
Chi 'l castagn, zinzal e 'l vèint,
Chi dèl card e la suppleina,
Chi l' anguella e la zladeina
Chi 'l pulpètt e chi i fasu,
Meno mal, al dé d' incu,
I ein degn d' lod sèinza avèir fein
Dòpp l' adobb di Capuzzein. (*)

Se sti omen d' gran inzègn,
(Che d' sicura me 'n sòn dègn
Nianc d' purtari dri el zavatt,)
S' persn' a scriver a dafatt,
Ed sti coss poc esenzial,
Ch' era roba da vgnir mal;
Sòul riflètter e pensari,
Fâr la lod all' urinari,
Alla pùlsa, càra bstieina,
Alla pèsta e fein l' ureina.
Sòul da quèst me a sòn sicur
Con sti vers d' en stâr al bur,
Pensand ch' sia un argumèint.
Tant più bèll quèll dla Pulèint
Dègn ed fari elogg' in remma
Con unòur rispètt e stemma.
In prem lug, dov vliv truvar
Cossa miòura da magnar,
Li le bona in dla gradèlla,
Mei po fretta in dla padèlla
Uné insèm a dla suzzezza,
Sòul scaldarla e ch' la s' adrezza:
Chi la i pias appastizzâ,
Chi la vol infurmaiâ,
Li sta lé cmod la si mett,
Con la tèinca, con di uslett,
Con l' Anguella e al purzlein,
Con la caren taiâ in ftlein,
La zivòlla e l so pomdor
Quand l' é fretta la va 'l cor;

Li v' arscalda e mett in brio,
La v' fà vgnir un che so io,
Che l' învern 'a psí andar nud;
Me in camisa, spèss 'a sud,
Basta ch' âva sèimper peina
La panzètta ed pulinteina,
Magnân pur a più non poss
Quèst é un piatt ch' an si trov' oss.
Qué a ni é nient da ficar ví
Magnân pur infenn ch' a psi
Qué fadiga a n s' fa sicura
Ch' a ni vol gran dintadura —
Me s' a vèd una pulèînt
La m' mett tùtt in muvimèint,
A stravolt i ucc' al zil
A m' s' adrezza tùtt i pil
A m' s' artira el nervadur
Bso ch' a m poggia còntr' al mur.
E ch' a in magna l' é una fètta
Conza, dsconza, alla puvrètta,
E po quatter zenqu o si,
E po insòmma tùtt i urí.
Oh! se 'l fessen sti sgnurein
Com fà el noster cuntadein,
Che appènna el i ein livâ
Dan d' pulèint una magnâ,
E a li vdrí tamogni e grassi
Sèinza mai cantar al passi
Sèimper sani e inrubusté,
E cardí quèl ch' a v' deg me,

Quèst é 'l frutt ed la pulèint,
L' ùnic so divertimèint,
Lòur en san d' omiopatí
Né d' tant alter diavlarí
Ch' òurdn' al sgnòuri al Professòur,
E per quèst ein po d' culòur
Ch' tra in dèl palid e l sbasé,
Fà bèin tùtt a mod mi d' me.
La matteina appènna alzà
Pruvà 'd dàr una magnà
D' un piatlein ed pulinteina
E dà un calz alla medseina.
E all' ariv dèl Professòur
Dàin 'un piatt, e fài unòur,
Che da premma al vdri infuriars,
E po d' seguit adattars
A una cura ch' é sempatica,
Forsi più dl' omeopatica.
Meno mal ch' an sòn Duttòur
Se a fùss mai tra 'l nùmer d' lòur,
Ed chi eserzita medseina,
A vre dàr dla pulinteína
A tùtt quant i amalà;
Quand quèll tal fùss dulurà,
Qué una fètta calda ch' scotta
Applicaila sù in dla botta:
Sgner Duttòur che mal a un dèint?
Mittii sù un urèl d' pulèint:
Sgner Duttòur che mal de vetta?
Fài del sfrèig ed pulèint fretta:

Me ai ho un poc ed stitichèzza?
Farinèlla in furia e in frèzza:
Sgner Duttòur a mor dal fiver?
Pulinteina s' ha vli viver;
E con st 'recipe e ví ví
An i srev più tant spziarí
Né Duttur, che in verità,
Iein più lòur che i amalà,
An se vdrev tanti zuvneini
Magri, stlâ e sbattudeini,
Manc cunsùm d' îmbutidura
E finé tùtt l' impostura.
E aqusé pur tant milurdein
Ch' ein culòur di zaletein
S' vdren più ross e manc sbassé,
Anc in quèst ai é 'l perché,
An saví ch' l' é culòur d' moda?
Mo che moda! mo che moda!
L' ha vol èsser pulèint soda,
Fretta bèin in dla padèlla
E magnarn' a tirundèlla,
Bèlla moda in verità
Parl' al secol di amalâ
Tùtt ragazz vgnù a cà dèl sbdal,
Sé mo i ein sentimental!
Qualchedùn in ste rapport,
E m dirà — vù a si dèl tort,
» Perché vù v' pias la pulèint
» Forsi a vressi che la zèint
» In magnassen com' e vù,

» A si pur un matt cornù;
» Quèst é robba da facchein
» E non brisa da sgnurein — . . .
Mo ch' al tâsa sgner Zampavel
Ch' ai dscumetta sòul du pavel
Ch' a s' atrova al dòppi zèint
Ch' ein matt dri alla pulèint
Ed qui tal chi dann ed nas
Dsènd ch' l' é robba ch' la ni pias!
La pulèint é stâ magnà
Da persòn ed qualità
Fenna in palc in di Vilión
E po tútt chi ha sèins cumón
Dirann d' zert che la pulèint
L' é un magnefic alimèint,
E per farla, l' esenzial
Basta avèir un pùgn ed sal,
Un po d' acqua dla fareina,
Ecco fatt la pulinteina;
A n' i vol tant sîmiton
Ne *Paris*, e ne *London*,
Ne *Messieurs*, e ne *Madames*,
La pulèint cava la fam
La nutress in tútt i mod,
Sa sintessi con dèl brod
Taià feina in tant dadein
L' è quas miòura di turtlein:
Zertùn disen, l' infiacchess,
La mett noia la sbasess,
N-i cardí ch' l' an fà vgnir fiacca

In s' n 'intèndn' una patacca,
Al vdí pur, tùtt i facchein,
Muradur e marmurein,
Stèlla lègn e garzular,
Brintadur e barillar,
Terrazir, salghein, ciavghein,
E tùtt quant i cuntadein,
Me a n 'in vèd enssùn sbasé
Ch' âven fiacca, e tùtt i dé
Questi magnen dla pulèint
Ch' la i é propri so sustèint.
Oh! chi psess mai introdur
Zert usanz, av deg d' sicur,
S' utgnarev mazzòur intèint,
Se ai fùss sèimper dla pulèint.
Vdiv presèimpi, un nov spuslein
Pèinsa a dar vi i zuccarein,
Mo se d' co da un stèccadèint
Dess del mandel ed pulèint
Buttiròusa e infurmaià
E ch' a in dess una magnà
Al s' farev al dòppi unòur
E i carsre de più al vigòur
Per psèir far quell zerimoni
Ch' ein cmandà dal matrimoni.
E l' istèss in del funziòn
Dan ai prit l' aqua d' limòn,
Al caffè, la cioccolata
L' é una vèira buscarata,
Dòpp tanti òur d' sbadacc' ed dzùn,

Si prev dàr sèinza cuncùn
Dla Pulèint appastizzà
Chi s' sintren più rinfurzà
Ch' la fùss messa con decor
Poca carn' e nient pomdor
Per salvar anc l' apparèinza
Lòur ch' prufèssen l' astinèinza,
Sèinza fàr tant contumeli
Stand al liber dèl Vangeli.
Fèst da ball, cunversaziòn,
E tant alter bèlli uniòn,
Ch' s' dá del lùnghi sbadaccià
Che 'l finessen con di zlâ,
Per tor d' mèzz st' inconvenièint
Ogni tant con dla pulèint
Fàr un gir ínnanz e indrí
Finirê 'l sbadacciarí.
A Teatr' an sre un miraquel
Quand s' agùsta un bèl spettaquel,
Che sti Sgnòuri in di palchett
Le impussebil fàr stâr zett,
Chi magnassen dla pulèint
An sre un bèl pruvvedimèint?
Bèin intèis accumudà
Con un po' d' proprietà
Con del mandel zùcr e pgnu
Pr en uffènder i *Messieurs*
Le *Madames* che in verità
Anc pri quart ed nubiltà
La pulèint aqusé alla dstèisa
Puver quart, la sre un' uffèisa!

E da quèst tùtt han capé
Che rasòn bso darm' a mé
Cardand ch' sia convenièint,
Un elogg' alla Pulèint
Più d' quí alter badanai
Che a dir vèira i fonn sunai
Perders le in quell cargadur
A ludar tùtt quell ferdur.
L' é bèin vèira (dis chi scriv),
Tùtt i gùst ein rispettiv,
Chi fà i squâs pr' un canarein
Chi va matt per di quattrein,
(Malatí che general
Epidèmica murtal)
Chi i pias l' aqua, chi 'l vein pur,
Chi 'l pan frèsc, e chi 'l pan dur,
Chi còrr drí al magnetisom,
Con al fein d' birichinisom,
Chi va matt pr' una piattanza
Ch' i fà vgnir mal a la panza,
Chi fà guèrra a un pustizètt,
Chi vre avèir un bèll mantlètt,
Chi fa 'l diavl' a più non poss,
Anc pr 'un abit ch' n i stà indoss.
Chi vre sedr 'in qula cariga,
Bèin ch' al cgnossa ch' l' é fadiga,
Chi vrev èsser scaplazzâ
Per rispatt di su antenâ,
Chi vre 'l nastr 'in dla fenstrèlla,
Me al cuntrari dla padèlla

Am cuntèint, e s' deg, oh! vetta,
Bèin intèis ed pulèint fretta
Seppla peina a mazz battù,
Sèinza nianc l' udòur d' ragù:
Perché quèsta é la mi gioia
Ch' manda tùtt i piatt al boia
Quèsta e s' magna e la 'n fa mal
E ni é dùbbi andàr al sbdal:
Tùtt al più l' é un po' vintòusa
(Ch' la n' é cossa vergugnòusa)
E a v' al prov evidèintmèint
Terminand st' compunimèint;
S' nass un masti, e quèst è un cas,
A un Suvran, a s' in cumpias
Tùtt intira la Naziòn,
S' da zèintùn culp ed canòn:
Per magnar un piatt d' pulèint
An s' dev dàr qualc còulp putèint,
Fàri unòur a qula sgnureina
All' immèinsa pulintèina
Massum fretta in dla padèlla
Toc e dai la Zé-Rudèlla.

(*) Dèl 1855 al giòuren 8 Settèmber i Frà di Capuzzein addubon la so Cisa ed fasu.

ZÉ-RUDÈLLA

DETTA A UN DSNAR IN CAMPAGNA
SÒURA ALLA MORT D' UN TOC

(1856)

Zé-Rudèlla a qusé alla mei
Sòura al toc bso muar al bsei
Che in dla chiusa dla campagna,
Al Duttòur per far cucagna
E magnar un bòn arost;
Stand a seder al so post,
Dess al boja, e al tira pí,
» Fà pur sù qula sinfuní
» Ammazzâl, tirai al col,
» Che frai Tuc l' é un vèir subiol,
» E a sòn stùff che da più là
» Con el zamp ch' am razza al prâ,
» E ch' al soppia impunemèint
» A tùtt quant el sorta d' zèint,
» Dâ la tèsta al mi scrittòur
» Ch' l é un gran pèz ch' al fa dl' armòur,
» Perché 'l vol mantgnó ste patt

» Dàila pur a quèl bèl matt
» E ch' al s' goda qula delezia —
Dà ch' fù l' òrden ed giustezia
Si andó a lèzer la sentèinza
Dov la dseva — *In cunseguèinza*
Dèl sgumbei e di razzut,
Di vostr' url' e di suppiut,
E qualc fèmna scunquassá ;
A si sòul stá cundanná
Alla pènna capital.
Sintand quèst, a i vens quas mal;
Pr' alzirirs un po' dèl tedi
Vdènd ch' a ni era enssùn rimedi
Premma d' èsser ammazzâ
Per sintirs più sulivâ,
Al ciamó qula bona gnoca
Dla so cara spòusa Toca,
E i su fiu, dov ai vols dir,
Chi s' guardassen per l' avgnir
De 'n far sùppi, de 'n razzar,
Se po in s' vlevn' un dé truvar
A quèl pùnt: e al dé un abbrazz
Alla Toca, ch' l' arstó d' giazz,
E s' zigava appassiunâ
Pr arstar vèdva in frèsca età,
Basó i fiu, e dess addí,
E s' andó in confortarí
Per purgar tùtt i su mal
Premma d' vgnir al còulp fatal,
Un inzirca vers el i ott

Al s' truvó in quèll brùtt stricott,
E murènd al dess — *ai sèin,*
Ecco qué tutt al gran bèin,
Tùtti el smani ch' la m' ha fatt
A sòn stá pur al bèl matt,
Vlèiri bèin e farm' amar,
A l' aveva da sgranfgnar —
(E al le dseva mal vluntira
Con la cara cusinira,
Ch' fe da boja in dèl munèint
Bèin ch' l' avess un po' d' turmèint)
E de più l' arê vlo dir
Mo puvrein al teins finir
Che 'l stricott era arivâ
Chi fe perder tùtt al fià.
Mort ch' al fù, e in part cumpiant,
Sùbit dòp dall' aiutant
Fù dspuiâ fein dla camisa
Bianca, nèigra, e mèzza bisa,
Fù condùtt da far mirar
Quèl che in vetta al psé dvintar,
Dov da tùtt al fù tastà,
Fein dèl sgnòuri sbranzugà;
Finalmèint quand l' arivó
Da quèl tom tant acgnussó
Che dla tèsta era padròn,
Ai veins quasi el convulsiòn
Vdènd un cvèll aqusé grandiòus
Ròss, mural e maestòus.
Qué dal Toc finess la storia

Che d' scurùcc sra una memoria.
Ma peró premma d' finir
Bso ch' a loda al bèl pensir,
Dèl Duttòur mi prinzipal
Ed fars senter st' animal
L' ultma Dmèndga dla campagna
Bèin ch' finessa la cucagna;
E per star in dèl sicur,
A i ho in mèint a sti dsnádur
D' regalari un bèl eviva
Tùtt insèm in cumitiva,
E po in d' l' ultm' al sgner Duttòur
D' ringraziarel dèl favòur
Ch' l' é stâ ai patt, sèinza scrittura
E s' m' ha dâ qula cargadura
Ch' a la cus in dla gradèlla
Toc e dai la Zé-rudèlla.

EPIGRAMMA

Un Muntanar mandó a Bulògna un fiol,
Per cavari un Duttòur, mo l' imparó
Dòp zeinqu ann, che lù fava al lardarol:
Non ostant con al tèimp, al s' rassegnó,
Digand, le mei ch' al seppa frá i salam
Che un Asen frá i Duttur ch' as' mor ed fam.

Manira d' cunzar l' insalâ

(1858)

Zé-Rudèlla ev siv truvâ
Mai preseint alla tavlâ,
Ed quèll tom uriginal
Ed l' amig Jusfein al spzial
Quand lù conza l' insalà?
Av srí d' zert tùtt maravià!
In prem lug a vdrí ch' al suda,
A si mov la tòss e-l spuda,
Al tabacca, al s' liva in pí
E una prèisa a chi é le drí
Al fa tor, pr' al sèimpliz gùst
Chi stranudn' a tùtt i cùst,
Dis un sàlom in latein,
Tira fora l' uccialein,
Guarda ch' òura fa l' arloi,
Dal sudòur lù s' suga al moi,
Al s' arvolta el mandgh' in sù,

Ch' al par quasi fora d' lù,
S' soppia al nas, se sgargarezza,
E a s' direv ch' al magnetezza
Dal gran moss ch' al fa del man,
Mett la scranna fèirm' in pian,
Tira innanz po l' insalâ,
E po guarda da che là
Ein stâ messi el impulein,
S' tol d' in tèsta ví al bertein,
Al stravolta i ucc' al zil,
Al s' agiùsta tùtt i pil
Ed la barba, e-l dis — ai saiu,
» *Attenzion* e prinzipian —
Tol l' asè, e fà dòu cròus,
E pr' un poc sta pensiròus
Fa con l' oli tal e qual,
Quatter cròus fà con al sal,
Tol al pèvr-e di graní
Fa ch' a in vada trèintatrí,
Po' l' la mèsda pian pianein,
Dòp in furia cm' é un mulein,
E po cmainza a rasunar:
» Quèst é 'l mod vèir ed cunzar,
» Mo che Franza, che Inghiltèrra!
» Qué in Bulògna nostra tèrra!
» Chi cammeinen dov i vdran,
» Com lavòura sti dòu man
» A cunzar bèin l' insalà.
» Tulí sù, siutí, magnâ,
» Quèst é d' premma qualità,

» D' perfettessima buntà,
» Cossa in dsiv? com l'é cunzà!
» Poc asè, bèin inuliâ
» Un puctein impeverà,
» Cossa rara! nient salà,
» Com l'é bèin accumudà,
» La par fenna tartuflà
» La s'direv una Frittà,
» Di Gnucchein appastizzà,
» Un Crucant, una Grustà,
» Un Zaltein, una Pgnuccâ,
» Tùtta robba prelibâ. —
Magnain dònca st' insalâ
Ch' l' é una vèira rarità
Con l' udòur d' spziari, d' canèlla,
E finain la Zé-Rudèlla.

EPIGRAMMA

Giusafatt cumpró un Bruzzein:
Sùbit dòp al l' é teins vènder
Per cumprar un Sumarein;
Pr-en avèir baiuc da spènder
Vindé l' Asn-e tols al fèin;
Quand al vest ch' an i era più
So fradèll, al cardè bèin
Tùtt al fèin d' magnarsel lù.

I ZIRG°

(1858)

Zé-Rudèlla is la ridran
Quand i posteri sintran
Che un Cupesta d' un Legal
Stùff di Tèst dèl *Tiraqual*
Dèl *Delùcca*, e dèl *Merlein*,
Perché amant poc dèl latein,
In del i òur d' ricreaziòn
Sèinza enssùna pretensiòn,
S' dedicó, essèind Bulgnèis,
Al dialètt dèl so paèis,
E in bernèsc lù zerudlava,
Cai e Tezzi tartassava,
E i custúm e zert matiri
Ed qui tal ch' sòul al santiri
Han studià, giùst per miraquel
Ch' passn' incu per tant oraquel —
Mo' n s' estènd za qué 'l mi dir,

Che tùtt altr é l mi pensir,
Mo qué s' tratta d'n' argumèint
Che da un pèzz a tein in mèint,
D' una moda tant graziòusa
Bèin chi deghen ch' l' é ghignòusa,
Quèst é 'l zèirc, che stand al dvèir
Me a diró qué al mi parèir,
Che pr' el Don é tant immèins
Ecco qué com a la pèins —
Premma ed tùtt savà ch' am pias
Ch' an i pro mai dari d' nas
Perché a dir la verità
Una sgnòura cunturnà
D' quèl bagai ch' l' ha gònfia tùtta
Dvèinta bèlla fùssla brùtta;
Cossa vliv? l' ha un non so ché
Che descriver an poss mé,
Sòul a vèderla aqusé tònda
In dl' andar a dari qul' ònda
L' am da un gùst di più squisit,
Che tant volt a perd l' aptit:
(Nutà bèin appènna dsnà
Ch' an andamen za d' carzà,)
Quand av deg che me in vad matt,
Mi muier v' dirà s' l' é un fatt
Ch' an i fazz s' nò che bravar
Ch' l' an s' al vol mai aslargar;
Al n' é forsi un urnamèint
Pr' una Donna st' gunfiamèint,
Mei che vèder qui bastón,

Al so bèin che tant minción
Es' divertn' a criticar
Gabbia e zèirc' ch' l' é un zert affar,
Mo en dà meint a sti ferdur.
Purtâ 'l zèirc e battí a dur
Perché infein po s' ai pensâ
Al fù sèimper criticà.
E difatti dèl sizzèint
Al serveva d' argumèint,
Gnersé, propri sisignore,
All' *Inglese spettatore*
Criticâ peró con dvèir
Che lizèndl' al da piasèir.
Piz al *Lippi* al le trattò,
Nid ed pùls al le ciamó,
Nutâ bèin fora d' misura
Tùtt cuntrari alla natura,
Me al direv un santanòn
Non un nid al cunfalòn.
Dèl sèttzèint a l' ho truvà
Da un zert *Baldi* criticà.
Figurav se po dl' ottzèint,
In d' un secol che la zèint
Progredess a tùtt andar
S' in al vleven criticar!
E di fatti al *Guadagnol*,
(Ch' tra i Poeta en fù un subiol)
Ed l' ottzèint ziuquantasètt
Al savé cavar dl' effètt
Criticandel con manira

Al le tols pulid in mira:
E i Giurnal quant' n' hàn i dett?
Mo dsii bèin chi staghen zett,
Purtâ 'l zèirc, en fâ cuncón,
Se parèir an vli bastón,
A si bèlli per natura,
Mo av' fa zug anc l' impostura.
Con bèl garb, e con puletica
Anca me i faró la cretica,
El sran quèsti usservaziòn
Giostamèint fatti a rasòn.
Alla bona all' us bulgnèis,
Sòura quèlli che st' arnèis
Voln' avèir per far figura
Che 'n si adis adiritura;
Com presèimpi el serv' in piazza
Con al zèirc' l' é d' qula rubazza,
Da fischiarli zò a patt fatt
Lòur arbaltn' el zùcc dèl latt
Curg, panir, ed sopra più
Bèin e spèss s' inalza sù,
Dov se dscruv ed gran prassu,
Ch' la par l' art di strazzaru:
Quell milordi un po' sfurzà
Lòur devn' èsser criticà
Ch' voln' al zèirc e al cunfalón,
Per parèir qualc cossa d' bòn,
Mo quèl zèirc' a lòur tant car
Quèll istèss el fa smaccar
Li fa cgnosser quèll che li ein

E che gièner ed sgnurein!
E difatti a me m' é dâ
Passeggiand per la zittâ
D' sbraghirar divers miseri
Sòtta ai zirc' di vituperi,
Che per farv inuridir
Qualchedùn av' in voi dir.
Un dé a vèd una zuvneina,
Con al zèirc,' d' sèida la vsteina,
Naster, blònd e l' umbarlein
Ch' la pareva cvèl ed fein,
Mo 'l fo 'l zèirc' ch' fé far maròn
S' alzó un poc al cunfalòn....
Bona nott addio sgnurí
An ve cònt zá sinfuní
Quasi d' vèdr' am fo davis
La Buttèiga d' n' arvindris,
Tùtta roba poca nètta
Fein dscumpagna una calzètta.
Vdiv un' altra in dèl chinars
An so cossa pr' affiubars
La mustrava un par d' calzón
Cun del macc' e di castrón.
A m' arcord una zuvnètta,
Vsté da sgnòura mo puvrètta,
La mustrava du bi pdein
Mo purtropp i stivalein
Sèinza tacc e sbrindalà
Con i elastic tùtt spaccà.
Curdèl ch' caschen a sbindlón

Topel, bus e di castrón
Con di baffi in del stanèll
E tant alter bagatèll,
Ai n' ho vest e turnâ a vèder
Coss che quasi en sren da crèder.
E per quèst s' ha da ritgnir
Ch' al sra vèira po 'l mi dir,
Che sta moda en vol zaqulòn
L' ha d' avèir dla distinziòn :
E riguard ai vol za pur
In dèl movers pr' en s' ardur
De n mustrar quèll ch' a vest me
In San Dmèng, un non socché .
Da una bèlla ragazzeina
Ch' era al fianc dla so mameina,
Che in dèl metters propri a seder
Forsi al zèirc' en dess vlèir zeder
Che in quèll mèinter ch' al s' alzó
Saviv cossa la mustró?
Gnente meno dèintr in Cisa
La mustró...... za n v' al deg brisa !
Un brùtt fatt bisogna dir
Spèss suzzed stand al ringhir,
Che quí d' sòtta sèinza vlèir
Vèden quèll ch' en srev ed dvèir ;
E am 'arcord in ùn d' sti cas
Che una serva tùtta pas
S' era messa alla ringhira
Ai fù dett sèinza manira
Quand i vesten dalla strâ

Un gran zèirc tùtt aslargà,
Ei ch' la degga qula ragazza
I sre un post dèintr' in barcazza?
L' è bèin vèira ch' al veins bòn
L' alter giòurn' un cunfalòn,
A una Serva che 'l so mròus
I vols far un cvèll d' curiòus
Sòtt al zèirc', st' uriginal,
(Ch' an pensassi mai a mal),
As' trattava d' cuntraband
E gli mess dinanz dèl band,
Di salam e di cudghein,
Per burlar i Presentein:
Che li tùtt la s' lassó far,
Mo peró la s' dess truvar
In d' un bivi poc amabil
A sintir quèll sdondolabil
Di cudghein còntra alla panza
Passand vsein alla Finanza.
Mo turnain sòura i riguard
Ch' vol al zèirc', ch' an famen tard.
Sù in d' un lègn, en i abbadand
S' mòstra cvèll da tùtti el band.
E in d' na frada d' na canteina?
Bona nott Sgnera Mariеina,
Le v' deg me che corpo d' Giov
S' mòstra bèin più dèl mònd nov!
A vgnir zò tant volt dèl scal
A se vest, anc sèinza uccial,
Stand in fònd, di scherz d' natura

E del gamb con d' l' impostura.
L' é un usvèi, da quèll ch' em par,
Ch' l' é diffezil da purtar,
E'-l richied po spezialmèint
Èssri sòtta al cumpimèint,
E as conclud ch' a deg bèin me
Che ogni zèirc' al vrev furné
D' biancarí, cap esenzial
Calzètt bon, mudant egual
Bèlli gamb (s' al fùss fatebil)
(Qué po' an s' dmanda l' impussebil).
Terminand a vrev pur dir
Sèinza starv' a infastidir,
I vantazz, e 'l gran virtù
E d l' immèins paracadù.
Una Donna la d' ssant' ann
E cargùzza d' qualc malann
Se li s' mett al zèirc' adoss
S' rinzuvness a più non poss,
Tùtt si adrezza, tùtt si agiùsta
Fein ed forz la s' inrubùsta.
All' Estat lù v' fa dèl vèint,
Lù v' santana in dèl mumèint
Pùls e Mòsc con quell fissur;
All' Invern' a si sicur
Quand i é sòtta un bèll scaldein
Si ha d' assrar ùn d' quí caldein
Ch' am' n' imbùzzer d' una stu
A veint grad o ventedu.
Vdiv presèimpi s' é un marè

Ha 'l gamb storti com é me,
Cruv al zèirc' tùtti el sablà
Dand ed brazz alla metà.
Tein i mrus a qula distanza
Che 'l prugrèss (non la creanza)
I vre vèdr' astrec astrec
Anc a còst ed far di gnecc.
Tein nascost a zert ragazzi
Cuntrabband ch' en paghen dazzi.
Una Donna dsfurtunâ
Che puvrètta i pùzza al fiâ.
Tein al zèirc' a zert distanza
Che la pùzza mai s' avanza.
Tal e qual al tein luntan,
Se per dsgrazia s' dess che un can,
Ev vgness còntra per mursgar
Mai el gamb en s' pran truvar.
E l' istèss d' una cascâ
Ai dscumett che zò a calâ
Pian pianein d' avèiri gùst
Massmamèint s' al fùss dal sùst.
Cardiv forsi che la Saff,
Quand la fezz parlunf parlaff
Da quèll Mònt dalla dsprazión
Tant ardevla per Faòn,
S' la fùss stâ in paracadù
A sòn zert ch' la s' in sre vgnù
Zò dal Mònt pianein pianein
Cm é Madamma Poatvein.
E per quèst seguità pur

En dà mèint a sti ferdur
Sustintàl al Cunfalòn
Bèin intèis con distinziòn:
Lassai dir che con ste qutà
Tùtt i post a imbarazzâ,
E chi spenzen pur in là.
Con la scusa ch' an si stà
Gabbia e zèirc' con sgarbarí
Lassai far, anzi ai dirí
Ch' sèinza al zèirc' ai n' avain tant
Ch' ciappn' un sit avó pr' incant
Ch' tein' i post imbarazzâ
Ch' staren mei in mèzz a un prâ,
A magnar dèl fèin dla spagna,
E perché i fessen cucagna
Dari dl' acqua in dla mastèlla
Toc e dai la Zé-Rudèlla.

DÒP SÈDS ANN

(1874)

Zé-Rudèlla ai ho un cunfort
D' vèdr' al zèirc' ch' al n' é nianc mort,
Massom quèlli che natura
Al dedrí i fé dla zintura
Un po' recc, e li han rasòn
D' sustintar al cunfalòn,
Perché quèst dal dsòtt in sù
Al s' astrainz sèimper de più,
E se n tol la visual
A quell fòurum natural,
Mo in giurnata i l' han cambià
In d' un cvèll infagutâ
Un bagai tùtt arabé
Per supplir a quèll che n-i é.
Cuntintav dònca dla moda
Che in mancanza d' roba soda
Aví un diavel alt e strètt
Ch' an s' capess po s' l' é un suffiiètt,
Un panir, o un pzol d' umbrèlla
Toc-c dai la Zé-Rudèlla.

1869

Zé-Rudèlla qué in ste dsnar
As' da un cas particular,
Sòul du deint ha in bòcca un Sgnòur
Ch' i ein arstâ le da per lòur
Che al zinzei fan sentinèlla
Tocc e dai la Zé-Rudèlla.

1870

Zé-Rudèlla l' ann passâ
I eren du, mo is 'n 'ein andà,
Quand veins d' Ròmma la battuda,
In stenn nianc asptar la muda,
Chi scappon d' in sentinèlla
Toc e dai la Zé-Rudèlla.

EPIGRAMMA

S' atruvava a Bulògna un Cuntadein
E ai veins in mèint d' andar al Comunal
Dov s' cantava la Forza dèl destein;
Quand al seint al prem cor, al s' n' ha permal,
El dis » *ai ho capé, quèst é un pretèst,*
» *I canten tùtt insèm per far più prèst.*

PADER MERIG

e un cundannà a mort

Disinvolt una sira Dòn Merig
Andó in cunfurtari da un cundannâ,
E si dess » *am presèint com é un amig*
» *Per dart l' assoluziòn d' tùtt i tu pcá.*

» *Con un bòn pentimèint, me prèst at sbrig,*
» *E at mand in Paradis, s-t' en ii mai stá* »
Finalmèint con di steint e del fadig,
Al pareva in qualc mod anc rassegnâ.

Mo purtropp un pensir al rattristava,
La muier maltrattâ! quèst era un pass
Che d' andar lá per dlá, lù si agrivava.

» *Mettet quiet,* dess al Prit all' amig zrisa,
» *La Pruvidèinza é granda, anc t' l' incuntrass,*
» *Sèinza tèsta ti zert, ch' la-n t' acgnùss brisa!*

DU POPOLAN

ai 8 d' Agòst 1848

Sunètt stampà in dèl Giurnal al *Duttòur* l' 8 agòst 1871.

» *Boia d' sunzón i ein qué in dla Muntagnola,* »
Dseva Jusfètt a un alter per la strâ
» Am' é d' avvis t' em cònt giùst una fola »
Arspundeva l' amig : » Te t' srà sbaglià ?

» Da carògna cm' a sòn, me ai mand a scola »
E in quèll mèinter fisecciava dell scciuptâ.
» *Seint mo s' l' é vèira, sanguo dla masola !*
» *Vein bèin ví ch' ai tulain con dell sassá.*

Furibond camminon sti popolan
A dar prova d' valòur da tùtt cgnussù
Com é un giòuren d' vittoria di Ptrunian.

Alla sira Iusfètt n' in pseva più;
Mo l' urlava dèl gùst ciuccand el man,
» Viva l' Italia unita!... *e bvaini sù.* »

UN SECRET PER GUARIR EL BUSANC

Omen, donn, ragazzu, rubùst, calanc,
Quand emèinza la stasòn ch' règna al scaldein,
Quasi tùtt van sugètt a del busanc,
Dov en zòvva linzu, evert e camein.

Chi po el i ùnz con dèl sei, pr' andar più franc,
Chi i fa i bagn con dèl rhùm, dl' asè, dèl vein:
Ma con tùtt sti paciug, an s' pol da manc
In dl' Inveren d' n' avèir sti sburzigulein.

Unzí pur, sbagnulà, fà quèll ch' a vlí,
Nianc i Spzial un rimedi v' insgnaran:
S' an cumprâ 'l mi secret an guarirí.

Tulil bèin e fà prèst, e n stà pr' al còst
Lassà redr' i Duttur; che un dé i dsmitran
Alla dsceverta d' l' Unguèint dèl mèis d' Agòst.

AL GENI E AL TALÈINT MUSICAL

DLA BULGNÈISA

ISABÈLLA GALLETTI

CHE IN DL' AUTÙN DÈL 1862

canta

AL TEATER COMUNAL D' BULÒGNA

L' é tant grand al piasèir ch' ai ho pruvà
A sintirev cantar la *Casta-Diva*,
Che d' cumpòr sti du vers me ai ho tentâ
In quèll graziòus dialètt ch' Vo si nativa.

I Leon em diran, dèl matt spaccâ
Vlèir rimar un sunètt al sòn d' sta piva?
Me a tir drett, e s' em ciam bèin fortunâ
Psèirov dir in bulgnèis ed cor, *evviva*.

Avessia pur dl' inzègn, che con rasòn,
A vre scriver cvèll d' miòur in poesí;
Mo purtropp am' acgnùss un vèir minciòn.

A vre dir dèl bèl cant, dla maestrí
Dl' Isableina intunâ con prezisiòn,
Superiòur a tùtt quanti el melodí.

L' Acqua - al Piantòn el Campân di Frâ di Serov i Gall

Sunètt stampâ in dèl Giurnal al *Diavel Zopp* - 1861.

Senter piovr' alla nott, l' é un gran suffrir,
E in dèl púnt per pislar, anc al Piantòn
Em fá senter ch' al piov, sèinza dscherziòn,
Giúst urland in d' un mod da inuridir.

Dalla sònn po a srev le quas per durmir,
Mo 'l Campàn em fan sentr' al so *din dòn*,
E impazièint còntra i frà, mo propri d' bòn
A fazz vòut che 'l battocc'.... an v' al voi dir.

Quand l' auròura s' avseina a far zrisein
Cmèinzn' i Gall a cantar ch' ein mal castrà
E la còulpa in quèst qué al l' ha i cuntadein.

Anc i Gall i mancaven per turmèint!
Se i foun bón per l' indrí, che prov-i-han dà
Al cuntrari i-ein incu con l' intervèint.

IN MORT DÈL MI GATT

Sunètt stampâ in dèl Giurnal al *Diavel Zopp* - 1864.

Ah! l' é mort al mi Gatt, o em l' han rubâ
Quell dunazzi dèl mstir ch' n' han altr' in mèint,
Con al lazz, o l' ingann, a tradimèint
D' purtar vi da per tùtt sti puver qutâ.

Ah! l' é mort al mi Gatt, purtropp l' é andâ,
Tant curiòus e carein, tùtt sentimèint
Alla casa fedel, di pondg spavèint,
In dèl tèimp ch' l' era 'l mònd l' é sèimper stâ.

Al sgnulava con gùst, da far piasèir,
Per cantar l' era un Tnòur, un vèir artesta,
Dagl' imprèis litigâ, pr' al so savèir.

Bèin divers dai muderen progressesta,
Lù s' batteva al duèll sgranfgnandi a dvèir,
Al cuntrari po d' lòur, chi fan sòul vesta.

ALLA SIMPATICA E BRAVESSIMA

PREMMA ATTRIZ

IAZÈINTA PEZZANA

ch' rèzita

IN DÈL TEATER NOV D' BRUNÈTT

—

Uttòber 1867

—

Sa sintessi che gùst èssr' abbunà
Dov s' trova a rezitar sta Creatura,
D' Melpomene e *Talì* l' é una fattura,
Che a so mod, propri lòur s' l' ein fabbricâ.

Quant amòur, quanta grazia e verità
Esprem sta cara Donna, che bravura!
Quand li pianz, bso zigar addirittura,
E s' la red, po av sintì tùtt consolâ.

E difatti in dèl *Dvèir*, in *Marianneina*,
In dla *Cora*, e in tant alter produziòn
L' an v 'ha pars un Attriz più che diveina!

Mo la gioia e 'l cuntèint ein zò finé
Ed sintir ste *Cuchètt*, oh! che passiòn!
La Pezzana s' in vá, purtropp l' é aqusé!

Matrimoni ed Jusfètt con la Rusalí

Iusfètt s' innamuró dla Rusalí,
E li ciappó la scùffia con Iusfètt:
Iusfètt dmandó la man dla Rusalí,
E li dess un bèll sé al so car Iusfètt.

Iusfètt fù furtunà dla Rusalí,
La Rusalí fù furtunâ d' Iusfètt;
Iusfètt truvó cumpé la Rusalí,
Truvó cumpé la Rusalí Iusfètt.

Iusfètt al fù cuntèint dèl bèll acquest,
Bona e brava in dèl far i su zattein,
E d' quèst, lù ringraziava Gesù Crest.

Dòp zenqu mis la fù svelta a fari un Pein,
Che d' più san zertamèint an-n ho mai vest,
Campadezz e rubùst, bèinché un *quintein.*

Pensir ed Jusfètt

per la nascita d' un fiol d' zenqu mis

Svelta a l' intènd, per far i su zattein,
Dseva Iusfètt, mo quasi all' impruvis
Farm' un fiol! corpo dla... flama Iusfein
Tant ch' andamen s' as 'pol in Paradis.

Al Curat l' ha un bèl dir, — *sta bòn cinein,*
L' é un prezètt d' Noster Sgnòur — gr[illegible] dl' avvis,
Al *crescete* al va bèin, peró al cunvein
Al so tèimp material, non mai zenqu mis.

Mo s' andain ed ste pass quèst é un arveina
In zenqu ann ai n' ho dòds, al cònt e ciar,
Se un giamèll no-m dsparèzza la duzzeina.

A capess anca me che 'l matrimoni
L' ha d' avèir al so frutt, mo in st' mod am par,
Ch' s' possa dir, troppa grazia sant' Antoni.

IN' UCCASIÒN
DÈL RISTÒUR DLA BUTTÈIGA DI SAMUZA
LARDARU A S. LAZZER

ESTAT 1868

Distant trèi meia fora d' Stramazzòur
Esest San Lazr 'in bèlla pusiziòn,
Lá si trova quèll ch' s' vol, e forsi al miòur,
Bona zèint, bèli Sgnòuri é un po' d' unión.

Una Buttèiga *sic* ch' é tùtt splendòur,
Al Caffè, l' Ustarí, con dèl vein bòn,
Al Munizeppi, al Bear, el scol minòur,
La Banda Naziunal e un Battagliòn.

La Cisa, al Prit, l' Arena insèm uné
E quèst prova, secònd l' Indipendèint,
La vèira libertâ . . . . . . mo fermains lé.

Al graziòus che in San Lazr' ai ho truvâ,
L' é 'l Duttòur ch' sèimper red, grassòn cuntèint,
Che ridènd lù guaress tùtt i amalâ.

PROGRAMMA DL' AUTÒUR

Sunètt ch' aveva da servir pr' una Strenna dedicâ
al Duttòur Balanzòn da stampars in dèl 1869 ch'andó in *émaus*.

Una Strenna in bulgnèis es' dev stampar
Scretta in vers, dedicandl' a Balanzòn
Quèl simpatic Duttòur ch' s' ha fatt passar
Con allgrí la più matta del stasòn.

Sù da brav, scrivain pur, mo dscurains ciar,
Premma ed tùtt azzettâ sta spiegaziòn,
Cm' e prutèsta dl' autòur, ch' en vol trattar
Né d' puletica mai, né d' religiòn.

La puletica so l' é un bòn pastezz
Ed Turtlein, d' Taiadèll all' us Ptrunian,
Che dai foi an s' impara che ptegulezz.

In quant po a religiòn, lù a li ha rispètt,
Ch' fenna al *Prit* tein in cà, tant ê l cristian,
Che all' inveren l' é quèll ch' i scalda al lètt.

SUNÈTT PR' UNA STRENNA

DÈL

DUTTÒUR BALANZÒN

da stampars l' ann dèl mai

Al Duttòur Balanzòn, vrev augurar
Con la strenna in bulgnèis ai su ztadein,
Bòn câp d' ann, invidandi tùtt a dsnar,
Stand ognùn a cà so, fra i bon Turtlein.

Anc per st' ann lù v' prepara da sguazzar,
E al cumerzi in ste mod farà i quattrein:
E se mai qualchedùn vless cuntrariar,
Arspundii in bulgnèis un evèll in *ein*.

Sù da brav divertiv in mod unèst,
Fâ baldoria alla mei, dscurdav i guai,
Che 'l Carenval purtropp al finess prèst.

E s a fùssi in bullètta alla dsprazión,
A suliv dl' arbuffisia en manca mai,
Al *refugium dla Piazza con Sandròn.*

LA VIZELIA D' NADAL

Sunètt stampà in dèl Giurnal la *Rana* ai 23 d' Dsémber 1871.

La Vizelia ed Nadal l' é un dé d' baldoria,
Pèss, rusoli, cappón, panspzial, turtlein;
Quí ch' arscodn' el pisòn canten vittoria,
Al cumerzi guadagna e i cuntadein.

L' é 'l cuntèint di tusett ch' san a memoria
Al sermòn, perché i bùschen del cuslein:
Garzón, serveint con qula solita storia
Del bon fèst, lòur rimedien di quattrein.

Mo al più bèll l' é alla nott quand tùtt han znà;
Chi s' la god con la mròusa andar a spass,
Chi và a mèssa a durmir con la metà.

Tùtt insèm i é d' l' algrí, del bèlli cass;
Sòul sta nott zertamèint al vein dscurdà
Che in Bulògna ai avain l' Agèint dell Tass!

Casus belli

Sunètt stampà in dèl giurnal al *Duttòur Balanzòn.*

Da un amig un po' arbùff ùn fù insultâ,
E per vlèir vendicar sta brùtta aziòn,
Pr' eu commettr' un ezzèss pr-al dsturb pruvâ,
Cardé bèin ed cunsiars con Balanzòn.

Al Duttòur sintó al cas ai dess dsgustâ:
— Mo *tunanòn Mingheina,* oh!. mònd briccòn!
Zaltrunazz d' un amig! a Mònt Dunâ
Bso mandarl' a imparar l' educaziòn!

Fav curagg' al mi fiol, stâ bèin attèint,
Armav d' un Timprarein, tulí un Rasur,
Una Pistòlla, un stiopp, e fâi spavèint.

E s' an zòvva tùtt quèst, a psí pruvar
D' imperstari veint Franc, che a si sicur
Che st' amig al no-v vein mai più a zercar —

A

VITTORI EMANUÈL

RÈ D' ITALIA

al 23 d' Marz 1874

Chi m' imprèsta una Musa un po' genial
  Più graziòusa dla mi, sòul pr' un mumèint;
  Forsi al dialètt bulgnèis l' é tropp trivial
  Per descriver ste giòurn 'aqusé impunèint.

L' é una Fèsta in Italia general
  A quèll Rè Galantom, che tùtt cuntèint
  Dòp ventzeinqu ann l' é in Ròmma Capital,
  Rispettà dèl Naziòn, perché putèint.

Sù da brav, o Bulgnis, in sté bèll dé
  Fain Fèsta, mo pensain al nostr' avvgnir,
  All' indùstria, al cummerzi e sèimpr' uné.

Dsdains per Dio, che d' razza a sain lateina!
  L' avvenimèint é grand, e al Mònd intir
  Dinanz al Rè Vittori incu s' incheina!

ZÉ-RUDÉLLA

DETTA A UN DSNAR IN CAMPAGNA ALL'OSSERVANZA

SÒURA ALLA MORT D' UN' OCA

(1866)

Dies iræ, dies illa,
L'Oca è morta e più non strilla,
S'finé l'oli in dla luzerna,
Pace a lei, *requiem* eterna!
Zé-Rudèlla chi é ch' po dir
Com a s' âva da finir?
S' psseva crèder mo che un' Oca,
Una brava e bona gnoca,
Ch' n' ha rubâ, ch' n' ha mai fatt mal,
Ch' era tùtta liberal,
Ch' la cardess d' èsser dsgraziâ
Ed finir decapitâ?
Pur la cossa l' é stâ aqusé
Com adèss av diró me.
Al Padròn ed st' animal
Presiedeva al Tribunal:
E in presenza della Corte,
Condannava l' Oca a morte!
Concludand — *che murtuus est*,
Ai fùss dâ *sepultus est*

In dla pgnatta e in dl' istèss dé
In dèl fòuren arusté.
Pronunzià la gran sentèinza
Alla serva s' dé incumbèinza
Ch' la fùss li ch' andass dall' Oca
A cuntari sòul sta poca,
Che puvrètta dscunsulâ,
La zigava la pr' al prâ,
Imprecand la tresta sort....
Arivâ l' òura dla mort,
Boia, sberr e tirapí
Andon dla in Confortarí,
Truvon l' Oca in znocc' ch' pregava,
Al gran pass la s' preparava,
Li vols vèdr' el sòu Gallein
Per basarli, e al sumarein
Per stricari la zavatta,
Ch' la pareva quasi matta,
L' Asn' invezi (pover fìol)
Dé in d' un url' in sí bemol,
Tant filavl' al sentimèint!
Che s' ai fùss stà le presèint
Scalaberni addiritura,
I esibeva una scrittura
Pr' al Teater Comunal.
Dòp s' aveia al pass fatal,
E la prega per pssèir dir
Dòu parol premma d' murir,
Quale arcord ch' l' aveva in mèint,
Una spezia d' un dstamèint:

Lassó cvèll a tùtti el don,
Perché bèin el stessen bon;
La m' vols far anzi l' unòur,
D' numinarm' esecutòur
Del sòu ultem volontâ,
E pr' arcord la m' ha lassâ,
Pr' aguzzarum bèin l' aptit,
Una *cossa* e al *pcòn dèl prit;*
Fonn ered universal,
Ed la tavla i commensal,
Per magnarla cotta arost
Stand a seder al so post,
Terminand la tre un suspir,
Ch' fo 'l preludi dèl murir.....
La Campana dl' Osservanza
Dàva sègn ed condoglianza,
Tùtt i Frâ cantavn' in Cisa
Miserere l' Oca bisa,
E un silèinzi zá annunzió
Che puvreina la s' n' andó.
Quand a seint le poc distant,
La Padròuna singhiozzant
Pr' avèir pers sta povra qutâ,
Ch' la pregava dulurâ,
Dies iræ, dies illa,
L' Oca è morta e più non strilla,
S' finè l' oli in dla luzerna,
Pace a lei, *requiem* eterna!
Ecco dett una sturièlla
E finé una Zé-Rudèlla.

ALL' ILLUSTRESSEM

Sgner Commendatòur Professòur

FRANZÈSC RIZZOL

AL PREM DÉ DL' ANN

1866

Viva viva al Professòur
Quèl Gran Om operatòur,
Ch' prem d' Europa al s' ha da dir;
Mo che Europa? al Mònd intir!
Azzettà in ste dé i augur
Fatt ed cor, sinzer e pur,
Ch' a campadi zèint mell' ann,
A ristor ed tant malann
Ch' va suggiètt l' umanitâ,
Arcurdav ch' fra i amalâ
Che l' Italia ha un mal in dl' ùter,
Ch' l' an s' andass mai a............
Mo sperain ch' l' ha finirá,
E d' sta pèsta guarirá,
Tolt da Ròmma al mal Franzèis,
L' amalâ l' sintrá manc pèis,
E po ai vrev anc la furtouna
D' fari un bagn in dla Lagouna.
A si zert che in dèl mumèint
Li guaress perfettamèint.

DESCRIZIÒN D' UNA FÈSTA DA BALL

dâ da un Fattòur ai su Cuntadein

Zé-Rudèlla ai fù un fattòur
Un po strolg, mo d' bòn umòur,
Un curiòus uriginal,
L' ultem giòuren d' Carenval
Al ciamó i su Cuntadein,
E si dess « un bichir d' vein,
» Quatter salt, e un po' d' arost,
» S' av truvâ qué tùtt al post,
» Propri la in dla bassa sira
» Av' aspètt, mo bèin vluntira »
Lòur fenn mell ringraziameint
E s' andon vi tùtt cunteint;
A n' importa d' essr' indvein,
Per savèir che i cuntadein
Caminon a cá dal spòusi,
Dal i amighi, dal sòu mròusi,
A cuntari ch' a s' ballava
Dal Fattòur, e po s' magnava:
Prinzipió 'l tulètt, e i dzón,
Per far post ai macarón,
(Dsevni lour) *appastizé*,

Che chi sà com i ein cunzé.
Al fattòur mandó a ciamar
L' urganesta, per sunar,
Ch' l' avess tolt l' orghen dla Cisa,
Ch' a li arspòus, ch' an s' pseva brisa,
Sintand quèst, l' andó a dstanar
La spinètta in dèl granar,
Che in mancanza d' sètt ott cord,
Con al mèstr' arston daccord
D' invidar un zert Piròn
Chi tgness dri con al viulòn,
Per supplir al cord ch' mancaven
Che tant bèin s' accumpagnaven,
Per l' urchèsta l' era fatta:
Dòp la lozza po l' adatta
Addubbandla d' cvert zibà,
Ed linzu da tùtt i là:
In di angol, alla mei,
Ai taccó del candèil d' sei;
Un butsein al mess a man,
Propri d' quèll ed Fort Urban:
Fe brusar del gròst d' furmai,
Perché bèin tùtt qui sunai
I sintessen dall' udòur,
Che la zènna era in bullòur.
Quand fù vers l' Avemari
I eren tùtt le drett in pi
I villan, a star asptar
Al mumèint ed pssèir ballar:
La spinètta aqusé in scunquass

Uné insèm al cuntrabass
Prinzipion una manfreina,
Mo che musica diveina!
Ogni tant con al Viulòn
Ai pareva d' seintr' al tròn.
Dòp ai veins un zert valzrein,
Scrett da Sant Andrê Avellein,
Con del not in sospensiòn,
Con un trell fatt dal Viulòn,
E quèst propri fù al mumèint
Ch' al scuppió 'l prem azzidèint.
Sòuna el nov e sòuna el dis,
Mo an i vgneva mai l' avvis
D' prinzipiar la gran magnazza,
Al Fattòur invezi al sguazza
A sintir quell melodí,
Graziusessem armuní
Dla spinètta e dèl Viulòn,
Ch' l' ha la tèsta in confusiòn,
Tant ch' al sòuna mèzzanott,
Finé appènna l' ultem bott,
S' cmèinza a senter un verspar,
Un bisbei, un baccaiar,
El fattòur al dis « ragazz,
« Am' atrov in dl' imbarazz,
« La Quarèisma é prinzipiâ,
« Causa al ball an s' é magnâ,
« Sòul a direl am vein fam,
« Una lònza, dèl salam,
« Dla suzzezza, dèl cudghein,

« Tùtta robba dèl Nincin
« D' quèll Purzèll del Sgner Marchèis
« Ch' a cumpró a Castèl Bulgnèis;
« Mo saviv ch' al srev un guai,
« Se al Curat al savess mai,
« Che magnâ s' é al Temporal
« In dèl tèimp Quaresimal?
« Andâ a casa, siadi bón,
« Arcurdav ch' al cmèinza al dzón,
« Sa vli andar in paradis.
« Un altr' ann, premma del dis
« A vlain dar una magnâ,
« L'entusiasem d' quell sunâ
« Dèl Viulòn e dla spinètta,
« S' han condùtt alla crusètta,
« Rassegnav dònca al destein »
I andon vi sti cuntadein
Terminand al Carenval
Con un dscòurs quaresimal:
Zeinqu o si pianein biastmaven,
E tùtt quant i sbadacciaven,
Pr' un magnar aqusé squisit
Ch' a li aveva moss l' aptit,
Anc el Donn sèinza al cudghein,
Strapazzon i cuntadein,
Erla mai còulpa so d' lòur?
Fù qula pegna dèl fattòur
Chi tiró tùtt in dl' anèlla
Toc-e dai la Zé-Rudèlla.

A QULA CARA DELEZIA
DLA
BIANCA BELLISI

desideròusa d'avèir una mi Poesi
in fòurma d' Zé-Rudèlla

7 Avrel 1870

Zé-Rudèlla se Canova
S' fóss truvâ in Cartlarinova,
Ai mi teimp, dov a stag me,
Zertamèint tùtt instizzé
L' arev dsfatt ùna del Grazi,
Per sculpiri po in quèll spazi
Un immèinsa Creatura
Per triònf ed la scultura.
Mo chi mai (vó am dmandarí),
Po star d' casa in Cartlarí
Aqusé bèlla?.... chi m' imprèsta
Quatter vers vsté dèlla fèsta,
O piùttost un'altra Lira,
Per descriver con manira
Al ritratt ed sta Tusètta,
Mo saviv chi ha dâ la tètta?
La Pasèlla muier d' Blis,
A st' Anzlètt ed paradis

Ch' ha nom Bianca, e dsim dèl matt,
S' la n' é bianca com é 'l latt,
Ed russein tùtta sverzlâ,
Du ucciett, che s' ai guardâ
I s' arvisn' a du brillant,
Quant av deg ch' l' é un vèir incant,
Bòcca, nas, caví, figura;
E ai dscumett ch' mader natura
Fatt la Bianca, tiró rèiga
La fé sciopr' e assró buttèiga
Pr-en psèir far cossa più bèlla
Toc-e dai la Zé-Rudèlla

EPIGRAMMI

La Pulonia l' ha un certo non socchè,
(Secònd quèll ch' la dís li), ch' al pias a tùtt.
Per dir la veritâ, me an l' ho capé,
E purtropp quèll che s' vèd l' é in cossa d' brùtt.
Mo al so bèll al cunsest..... e po sintí,
Al vliv propri savèir? dmandail' a li.

Bastian pr' avèir un fiol, inutilmèint
L' ha mess sù d' sòura i Sant dèl Paradis —
Mo in st' mònd truvó la grazia finalmèint,
Che la spòusa in za mò l' é d' quatter mis.

Imbarazz dl' Autòur

PR' AL GIÒUREN ONOMASTIC D' UNA SGNÒURA

Zé-Rudèlla ed Lùi ai dsnov
Am suzzed un cas tùtt nov,
Méga un cvèll straordinari,
Mo a trov scrett in dèl lunari
San Vizèinz: e addirittura
A pruffett dla congiuntura
Che una Sgnòura nostr' avseina,
Ch' porta al nom ed Vizinzeina,
D' preparari in dèl mumèint
Un Bigliètt ed cumplimèint;
Quand a incòntr' un zert Diunis,
Pratic tant dèl Paradis,
Ch' al le cgnóss a mèinadida,
E si cònt la mi partida;
D' pùnt in bianc lù zá 'n s' cunfònd,
E sintí cossa al m' arspònd:
Ch' an suzzdess un qualc divari
Ch' ai né di altr' in dèl lunari,
Un ed Znar, sèinza al Ferreri,
Mo saviv ch' l' é un affar seri!

Nonostant per star sicur ,
Li ch'l' azzètta i bón augur
In giurnata e d' cor sinzer
Tant i mi, che d'mi muier:
E se caso am fóss sbagliâ
La i po tgniri riservâ
Ch' i n i van brisa ad a mal ,
Sòul ch' la i metta dòu grân d' sal ,
Quand arriva po al so dé
La i sintrà più savuré,
E s' la i zònta un po' d' buttir ,
E un po' d' zùccher, me ai poss dir
Chi sran miur dla brazadèlla
Toc-e dai la Zé-Rudèlla.

EPIGRAMMI

Semproni é sèinza impieg, mo la so spòusa
La va in lùss; lòur s'la godn' e i fan campagna,
Pein d' quattrein, ch' l' é una cossa misteriòusa:
Che misteri d' Egett? l' é li ch' guadagna!

Un sguòur mandó a cumprar un Franc d' grassu
Del servitòur, ch' al vleva far qulaziòn:
Indvinâ cossa al tols? veint sold d' prassu.

11 AGÒST 1873

GIÒUREN ONOMASTIC D' UNA ZERT ERSELIA

Cara Erselia, i m' han vindó
Che incu seppa al voster dé,
S' al sia vèira me an' al só,
Al lunari en dis aqusé.
Se la storia la 'n m' inganna,
Dal sizèint ai ho truvâ
Un Tiburzi e una Susanna,
In ste dé santificâ.
Dal sèttzèint, ch' al fòss po un scurzi,
O un caprezzi ed seghersti,
I lasson andar Tiburzi
Quasi tùtti el stampari.
E dl' ottzèint tant qué che a Siena,
Lùcca, Frâra, Pisa e Zèint,
Una santa Filomena
Fan filar anc al presèint.
Me in mancanza d' un Erselia,
A voi star in dèl sicur,
Chi n' me dis ch' l' an s' assumelia?
Faini dònca i bon augur;

E av preg d' cor po d' azzettari,
Chi ein sinzer da vèir Ptrunian,
E st'altr'ann stampâ un lunari
Un puctein fatt da cristian;
E a psí metter a caprezzi
Sant Erselia dov ev par,
Anc magarra in dèl fròntspezzi,
Ch' l' é più fazil da truvar.

EPIGRAMMI

Un Padròn mandó a tor pr' al servitòur,
Un *Caffè nèigr' a posta;* mo nutà
Che lù stava alla porta d' strâ mazzòur:
Ste barbazagn turnó tùtt quant sudâ
Dòp un' òura, digand, *mo sgnòur Bastian,*
Al Caffè dalla Posta é tropp luntan.

Un zivnott spiritòus al s' presentó
Da Melein al vedrar, ch'al stava in piazza,
Andò dlong dal padròn, e si dmandó
» *Un Orinario fieno fatto a tazza* —
Al vedrar tùtt a un tratt dess al Garzòn
» Dài dèl fèin a quèll sgnòur da far qulaziòn —

ZÉ-RUDÈLLA

SCRETTA IN DÈL 1868

SÒURA AI SMANIUS

PER FAR CAMPAGNA

Zé-Rudèlla oh! che cucagna
Oh! che gùst èssr' in campagna
(Un amig em dseva aqusé)
E che gùst, ai arspòus mé.
Mo parland in general
Al prugrèss ha fatt gran mal,
A introdur divers matiri
In campagna, ch' l' é un deliri.
Com adèss a sentirí
Da sta povra poesí:
Tèimp antig fù bèin cucagna.
E un sgugiól èssr' in campagna.
Quand s' gudeva libertâ,
Mrènd e zènn in mèzz ai prà:
Di ballett a sòn d' viulein,
Del galopp, valzr' e manfrein
Alla bona in mandg d' camisa,
Coss che adèss el n' usen brisa,
As srev fatt del cavalcâ,
Del graziòusi sumarâ,

Sèinza enssùuna distinziòn,
Zug al bocc', balla e ballòn,
E tant volt da zert zuvnein
As zugava al vulantein,
Chi la v' cceina dèl mercà,
Chi 'l coll dl' Oca arev tirâ:
E pr' Agòst po l' era fatta
Tùtt rumpeven evercc' e pgnatta:
Quand el sir el s' aslungaven
Casinant insèm zugaven
Alla Tombola, a Terzelia,
Dama, Schira, Dâ, Quintelia,
Sètt e mèzz, e qui da scola
S' divertevn a dir la fola:
I era un ché fra i casinant
Ch' l' era propri un vèir incant
Anc adèss al i é un zert ché,
Mo 'l n' é quèll ch' am intènd mé;
Pr' al gran lùss più ch' n' é in zittà
La campagna s' é cambiâ:
E diffatti al n' é un assurd
Quèll ed vèder zert milurd
Presentars in d' un Casein
Con i guant e l' abitein?..
Masmamèint po dov es balla
Salta fora l' alta galla,
Al zilender con el mol,
Un sbrindai d' ras bianc al col,
Di magnefic stivalein
Ed pèll d' guant oppur d' sagrein.

Caplein d' sèida, d' tibet; d' lana,
Che s' al vein dl' acqua piuvana,
I stival s' in van tra 'l soi,
Ei caplein s' perden tra 'l moi.
Anc la Donna é tal e qual
S' mett un vstiari uriginal
Tútt cuntrari alla campagna.
Fóssla pur anc in muntagna,
Con la vsteina all' africana,
La pnadura americana,
Alla turca la casacca,
I stival alla pulacca,
La tunic alla franzèisa,
L' andadura d' mossa inglèisa;
E po i dscòrren d' far l' Italia? —
Per sta strà purtropp se sbalia.
Tèimp antig pr' economí,
Quand ai era manc sgnurí,
I caplein ch' s' purtavn' in tèsta
In campagna anc alla fèsta
I cústaven quends veint gùbbi,
Ch' riparaven sèinza dùbbi
Sòul e guazza; mo 'l cuntrari
I muderen a guardari
I fan reder zertamèint,
Ai n' é d' qui fatt a chersèint,
Del scudèll ciamà all' inglèisa,
Marinar, all' ungarèisa,
Di cadein con mell culur
Tùtt guarné d' patat e d fiur

E purtropp con sti capí
V' crod la guazza in di caví,
E po d' seguit un ferdòur,
Pian, adasi, manc armòur,
Fain un poc ed distinziòn...
Perché quèlli dèl zignòn,
Trèzza dòppia, mazz ed rezz,
E i caví tùtt quant pustezz,
Guazza e sòul n' i pol far gneint,
Tùtt al più da quèll ch' a seint
Dai giurnal i più sicur
Un po d' tegna i prev produr;
In ste cas acqua dla fratta
Rinferscars, chi l' ha s' la gratta.
Se a dscurain d' divertimeint
Cherdí pur ch' en valen gneint
Chi al pian-fort, un po dscurdà,
S' mett a dar una cantà
Ch' fein al sangu ev fa sgrinzlir,
E in quèll mèintr' as seint po a dir
Mal ed Cai, Semproni e Tezzi,
Che 'l tal fiol ha poc giudezzi,
Che 'l tal alter fa 'l spasmà
A una sgnòura stasunà,
Che l' Ernèsta é sèinza bùst,
La Marieina l' ha poc gùst
In dèl vstirs, e po sintí,
Per mantgnirs in armuní,
Cossa dseva dòu sgnurein,
Garbatessem ragazzein,

Che me ai era le ascultar,
Ch' an voi brisa nominar:
« Chi sra vgnù in quèll bèll casein
« Dov i stava al sgner Zanein,
« Ch' ai andamn a visitar? »
Ai è vgnù.... stá bèin asptar....
Quell ragazzi.... el fioli d' Tezzi....
« En i andain da quell spurchezzi,
« Se 'l n' ein premmi a vgnir da nù »
E in quèll sit uu po più in sù?
« Ai é vgnù 'l Duttòur Semproni,
« Al fradèll dèl sgner Antoni,
« Qula famèia vsté all' antiga;
« Questi que po 'n val la briga
« Ch' ai andamen a truvar,
« S' l' é per caso ed dóp e dsnar
« I ein capaz ed dars dèl vein,
« Com s' a fossen cuntadein, »
Aviv vest chi é arrivá?
Mo me nò.... *mo se la qutá....*
Mo la fiola dla Sabètta,
Quasi sèimper in bulètta,
L' ann passá quand a zugaven
V' arcurdav ch' i murmuraven
Per l' affar ed quèll Tenèint? —
St' ann che qué i aviv fatt mèint
Con che lùss l' é saltá fora! —
Me n voi dscòrrer, mo ch' a mora
S' al n' é vèira — li l' an n' ha -
Policardi al le sarà.

« A proposit; vdessi a mèssa
« Quèl gran *sic* ed dla cuntèssa;
« Con qula vsteina dl' ann passâ,
« Bèinc la l' âva modernâ?....
E qué s' tira zò a man bassa
Criticand tùtt quant in massa;
Quèll che me 'n pssé tollerar
Ch' s' avess giùst da criticar
Se in qualc sit iv dan dèl vein?
Me a deg anzi ch' al cunvein
Dari un sègn d' appruvaziòn,
Masmamèint se 'l vein é bòn;
Se i riccòren al calzèider
E ch' iv daghen dl' agher d' zèider,
Dla marena, in polen star
Anc in quèst ed criticar;
I diran ch' l' é acqua d' pasta
Zùccher, mel e roba guasta.
Chi zugass adèss al bocc'
Ecco sùbit daré in dl' occ',
Srev batzâ pr' un cuntadein.
Am arcord in d' un casein
Ch' i zugaven, ogni tant,
Mo i al faven con i guant.
Una volta am scapó dett
In d' un zircol ed zuvnett,
An s' prev far mo la pgnatazza?....
I 'm s' ficon a redr' in fazza
E se 'm dessn' anzi dèl matt,
Ch' l' é un trest gùst ròmper del pgnatt.

Chi s truvass in d' un uniòn
D' vlèir zugar un po al ballòn,
Iv diren, sèinza scherzar,
Di facchein, oppur di becar.
Progettar qualc sumarâ
Truvarev contrarietâ,
Srev diffezil zertamèint
Mettr' insèm diversi zèint,
D' Asen, malva e democratic,
E d' consort, d' aristocratic
Vlèir formar una fradlanza,
I diren tropa eguaglianza! —
Mo dsii bèin ch' l' é mei ch' i tasen,
Che quand s' é a cavall d' un Asen
En s' dev far del distinziòn,
Né d' pensar né d' upinión,
E as ha d' èsser tùtt fradí
Per mantgnirs in armuní —
Chi pruvass in qualc casein
Ed vlèir far i burattein
Iv diren dèl sgner Nicola,
Cherdi pur ch' la n é una fola;
In campagna i burattein
L' é una cossa che n cunvein,
Ed Fiuréinza é privativa
Che la Camera tein viva.
Una Tombola, un Trisétt,
E po dòp andar a lètt,
Tèimp antig srev stâ un piasèir.
Oggi nò l' è fora d' dvèir,

Alter zug ch' an vi voi dir,
Pr' en ve far inuridir,
Ein a questi subentrà
Che a'pensari fan pietà,
Dov s' cunsùmma i Patrimoni
E po s zèirca un matrimoni
Per puntal e star più drett:
Mo l' é mei ch' a staga zett.
Dall' insèm d' sti mi pensir
Zertamèint as pol capir
Che 'l trop lùss dèl dé d' incu,
Anc dai puver campagnu,
An s po goder libertà
Com s gudeva pr' al passâ.
S' a dscurain d' un abitudin,
Ch' é passâ in consuetudin,
D' far campagna, ai n sre da dir
D' en truvar la strâ d' finir;
D' Lùi, d' Agòst èssr' in zittâ
L' é una vèira crudeltâ;
S' ha d' andar in d' un qualc sit
Se nò 'l cald i tol l' aptit;
Pssèir o-n pssèir an i é rimedi....
A Bulògna as mor dal tedi.
N-i cherdi, tùtti impostur,
Al zardein d' piazza *Cavour*
Sòul quèll le rènd sulivà,
Masmamèint a tgnirl' asrà,
Ai é tant per far campagna
I andaran sù a una muntagna,

Anc in ca da un muntanar
Alla mei com es po star,
Tra del pols e quell zangatel
Che a la nott ev rómpn' el scatel:
Mo ai é sèimper la cucagna
Ed pssèir dir a fain campagna.
A duzzeina, i ann indrí,
Ai n' andó in del fratari
Sèinza Donn, perché in quel mura
l' era screll almanc « *Clausura* »
Me al ho lètt, mo in realtà
An so s' l' era verità.
Vgnù la lèzz ed sopressiòn
Al Demani nov padròn
Am ha pars ed seintr a dir
Ch' an vol far più 'l lucandir;
E pr' aqusé an i é più cucagna
E al sgugiól ed far campagna.
Chi va prèssa a un cuntadein,
Dall' urtlan, chi da so ziein,
Dal barbir, dal campanar,
E a pssi crèder com s' po star?...
Mo peró ai é la cucagna
Ed pssèir dir che s' fa campagna.
Da un bèll tom fù cumbinà,
Fora d' Porta San Dunà,
Un affett un po curiòus
Una stanza messa in cròus;
Da una part i stava al Pader.
Alter dòu i fiu, la Mader,

E la quarta tgnó in riserva
Per la camera dla serva:
I sardón en i ein per gneint,
Nonostant i eren cunteint
Ed truvars in qula cucagna
Ed pssèir dir a fain campagna,
L' èssr' amig d' un segherstan
Ch' i cundusa dèl Guardian,
Mei de tùtt dall' Arziprit
Perché s' cava bèin l' aptit:
Far la còurt un po alla serva
Sèimpr' un piatt ai é d' riserva,
Quèll famòus bccunzein dèl Prit,
Ch' an s' in trova che in sti sit,
Dov i é propri la cucagna
Ed pssèir dir ch' al fa campagna.
Anc dèl Mèster Comunal
Qualchedùn fa capital,
Bèin c' al seppa pein ed rana
An la scappa per qualc stmana
O un amig, o un so parèint
Propri qui ch' han sèimpr' in mèint
Che 'l vèir sit ed la cucagna
Ch' l' ava d' èsser la campagna.
Mo pr' al lùss tant smisurà
Al ripèt, tùtt é cambià:
La campagna n é più li:
Tèimp antig l' economí
S' praticava da tùtt quant
Prinzipiand da Maz ai Sant.

No-m cherdessi un om tant dur,
Tangher, satir, nò d' sicur,
Sètt, ott dsnar, trèi fèst da ball
El famèi en van in fall;
Chi ha di mèzz in fazza veint,
Al cuntrari qui ch' n' han gueint
An i rèsta l' Osservanza
Da girar?.... e s ai avanza
Un po d' tèimp, andar pr' el mura
Con un po d' disinvoltura,
L' umbarlein da sòul in man
Passegiand aqusé pian pian:
Far un dsnar pr' esèimpi al Lein,
Calzer, Ciu quèst a in cunvein,
D' San Michel ai é la ratta
Quèst é un sit che più si adatta
Pr' una bèlla campagnâ,
E le inzirca alla metâ,
Se a si stùf, mittiv a seder,
Quèst é quèll che v po cunzeder
Una part d' Bulògna grassa
Perché almanc que 'n s' paga tassa?....
Anc pr' aqusé i sre la cucagna
Ed pssèir dir as fá campagna.
Tùtt insèm, o bèin, o mal,
Que a si cava la mural,
Che in campagna as-god de più
Sèinza bùzzr' e tguirs manc sù,
E magnar com Dio vol
Del Salami, del Bundiol,

Di Pastezz d' Gnuc, ed Turtlein,
Taiadèll, Capón, Gallein
Cotti in dl' acqua e un poc ed sal,
Di Tucchein, un pzol d' Maial
A so tèimp, un po d' Lambrùsc,
E se a caso al fóss mai brùsc
Adacquarel ogni tant
Con dèl vein Sanzvèis o Sant,
Dla Caneina, dèl Barbera,
Dèl Champagn, Bordó, Madera,
Sèinza far tant cumplimeint
Perché in dl' ultm' in valen gneint:
Alla bona in libertà,
Ch' basta al lùss dèintr' in Zittà:
Mo al mi dir en cuntará
A so mod ognùn fará
Ch' al srá forsi la più bèlla
Toc-e dai la Zé-Rudèlla.

EPIGRAMMA

Sgner Curat, la vizeglia ai ho guastà!....
« *Con cossa?* » dess al Prit pein d' maravèia:
An m' attèint...... « *mo che diavl' aviv magná?* »
Un Pizzunzein in ùmid con l' arvèia:.....
« *Mittiv quiet al mi fiol, ch' aví un cunfort,*
« *L' arvèia pr' i Pizzón l' é la so mort.* »

DSCÒURS FATT PR' AL

Duttòur Balanzòn

da rezitars al Teater Comunal alla Fèsta di Sozi la sira 3 Marz 1870, che pr'imprevesti zircustanz l'arstò in bisacca dl'Autòur

---

Rispettabil Sozietà
Se un quart d'òura a tollerà
L' amig voster Balanzòn
Per sintir ste zibaldòn
Con un po d' condiscendèinza,
E una dosa d' sofferèinza,
(Che d' utgnirla am' é d' avvis,
Acgnussènd quant sia i bulgnis
Gentilessem e cumpé,)
Ritgni pur ch' al srev per me
Al più bèll e gran favòur,
Busticata mo che unòur!
Balanzòn en srá qué un cretic,
E né nianc un Rè puletic,
In st' mumèint al srev un mal,
Al mi Règn l' é d' Carenval,
La divisa l' é l' allgri,
El passiòn lassainli indri

Armesdainli con dèl vein
E magnain di bón turtlein....
Se an me sbali, se an m' ingann,
In Bulógna l' é 'l terz ann
Ch' am' presèint cme Balanzòn,
Zircustanz..... cumbinaziòn.....
Al sistema mi cuntrari,
Em mandon zò d' calandari,
Al piasèir forsi dla fèsta....
Em fé perdr' un po' la tèsta,
Mo sta sira an se scanteina,
Tananòn e po mingheina!
Ergo dònca me a diró,
E in qualc mod av pruvaró,
I vantazz che alla Zittâ
Ha prodùtt sta Sozietâ,
Bèin c' ai seppa qualc minciòn
Ch' é cuntrari al Balanzòn,
Dov i disen ch' i ein quattrein
Ficâ all' aria, che an cunvein
Spènder tan in carenval;
Nianc d' accord al vá i giurnal,
Chi an i pias zert fèst la sira,
Chi baccaia per la fira,
Chi vre 'l ball in piazza granda,
Chi vre 'l còurs da un altra banda,
Chi i piasrev qualch cossa d' miòur.....
Ch' i n' al san po nianc a lòur.
Mo i quattrein che s' fecchen vi,
Com i disen, in pazzí,

In gran part sa i vlain pensari,
I ein tolt sù dall' Operari,
Che, chi sá quanti benziòn
Manda al Règn ed Balanzòn.
Tirà drett e n i dâ mèint,
Ch' l'é un vantazz per tanta zèint.
S' an i fóss sta Sozietà
Al cummerzi sre arenà,
Tumquam tabula bèin *rasa*,
Se i bulgnis s' asrassn' in casa
A magnar dell taiadèll,
Un arost, quatter fritèll,
Vlèir o n vleir la sre un arveina.
Tananòn a deg mingheina!
Mo aqusé invezi i negoziant
Lòur guadagnen, qui dai guant,
Qui dal mascher e dai vstiari,
E purtropp anch i usurari,
(Forsi i ùnic ch' ein mal spis)
El scuffiari e l' i arvindris,
Sart, barbir e calzular,
Pirucchir, buntar, caplar,
Qui dai pezz, dai nastr' e fiur.
Camisètt, cumudadur,
Pruffumir e dulziaresta,
Ost, trattur e liquoresta,
Risturant e lucandir,
E quell Donn da puc pensir,
Pularu, frizzón, buttgar,
Farinut e tabbacar,

Qui ch' anolen el lumír,
I chinché, maguan, frazzir,
E n pó far che in ste bat boi
En s' arveina qualc arloi,
E 'l guadagna l' arluir,
Bigliardir, birar, cafftir,
E po ch' s' àva da truvar,
Chi s' attèinta d' cuntrariar
Aqusé bèlla sozietà,
Ch' mett in mot la mi Zittà.
Mo mandari alla berleina,
Tananòn a deg mingheina!
Quand guadagna al pastarol,
Sunadur e lardarol,
Bcar, trippar, vedrar, drughir.
Qui dall'i ov, con al buttir,
Qui dall past, con el raviol.
I brustulli ch' l' é un gudiol,
I limón, e l portogall
Qui dal sfrappl' en van in fall,
I facchein, i faleguam,
Bandirar, qui dal leguam
I scultur, i muradur,
I pittur, i stampadur,
Qui dall scrann ciapen de più.
(Bèin intèis da sedri sù)
Carruzzar, i macchinesta,
Slar, marscalc e attrezzesta,
Curamar, i addubadur,
E perfenna i stuccadur,

Qui dai moquel, ch' s' fan pagar.
Giùst da qui ch' i han da purtar,
Qui ch' anolen i Cavall,
Oli, gas pr' el fèst da ball,
Qui ch' lavòuren in cartòn
Fan di affar per Balanzòn,
El fiurari, ch' rampu' el scatel,
Per psèir vèndr' el sòu *zangatel*;
Al guadagna fenna i spzial
Con al frutt dèl Carenval,
El pastelli, al sirupein,
El passâ d' oli d' rizzein,
Lichen, gòmma, mucilagin,
Lòur in vènden del faragin,
Acqua fontis, in latein,
Ogni litr' un marangheiu,
I Chirurg i han i salass,
Ai Duttur si paga i pass;
Quand av deg che in general,
I é risòursa in Carenval,
Siché a vdi che tùtt insèm
Diren mal, el i ein biastèm
Ed sta bèlla istituziòn
Ch' règna in nom ed Balanzòn,
Ch' òultra al scop ed divertir,
I han un nobil bèll pensir,
D' caritâ prem sentimèint,
Sulivand anc al pezzèint,
E al Ricover e i Asil,
Tùtta zèint ch' ringrazia al zil

Perché d' lòur av si arcurdâ !
E un vantazz as é purtà
Al Cummerzi industrial,
Viva dònca al Carenval
Viva viva sta gran fèsta.
Chi un po d' grazia qué m' imprèsta
Per far cgnossr' el i espressiòn
Ch' ha in dèl cor al Balanzòn,
Sèinza starv' a infastidir,
Quèst é l' ultem mi pensir:
Sta gran sala é bèll' e andâ,
In Zardein s' é trasfurmâ,
Me 'n véd alter che di fiur,
Graziusessem, d' bi culur,
D' Sensitiva, d' Viol, d' Zesmein.
Fiur d' Aranz e d' Amurein,
Tùtt emblema dèl candòur,
Dl' innuzèinza e dèl pudòur:
Ai é 'l Tilio, fiòur genial
Com' é sembol coniugal;
Vein la Rosa a du culur
Ch' Poesí vol dir sicur;
Al fiòur d' Fravla ognùn l' azzètta,
Pr' al ritratt d' buntâ perfètta;
Al Zei cmùn ch' l' é maestà:
Chi v' descriv fecunditâ
L' é la Rosa rapareina,
Tananòn a deg mingheina !
Al fiòur d' Malva, con rasón,
Ch' al vol dir moderaziòn;

Anc l' Altea s' vèd fiurir,
Ch' benefezzi la vol dir.
Tùtt i Palc, ogni persòuna,
Am par d' vèdri a far curòuna
A un graziòus e bèll *boquet,*
Al prem òurden secònd me,
El i ein Ros, ch' veinen ciamâ
Dall zèint foi, d' grazia e beltá
Vèir emblema; e po al secònd
Fiòur d' Aliso e in tùtt al mònd
L' é cgnussó per la so blèzza.
Ch' al vol dir delicatèzza;
Ed Garofel é al terz pian;
Al quart òurden Tulipan;
Al Garofl' é tùtt ardour,
Qul' altr' invez dichiara amòur;
Con l' istèssa prezisiòn
Ed Zunchelli l' é al lubiòn.
Sembol quèsti ed desideri
(Séinza tor la cossa in seri,
E ch' enssùn em degga d' nò)
Chi desidren d' vgnir più in zò.
E in ste mod al gran *boquèt*
Me a ritein d' avèir cumpé,
Cuntintessm' e fortunâ
Che st' amabil sozietà,
Conzedrá sicuramèint
Al Duttòur cumpatimèint,
Sòul per l' ùnica rasòn
Ch' l' é qué un Mito al Balanzòn,

Che 'l so Régn e ormai finé ,
Mo peró 'l tgnará sculpé
In dèl cor , e per so gloria ,
In eteren la memoria
Di Bulgnis aqusé curdial :
Viva dònca al Carenval
Viva i Sozi ed Balanzòn
Presidèint e Direziòn .
Viva el bèlli mascarâ ,
Viva d' st' ann el Cavalcâ ,
Viva viva i curs ed galla ,
Un evviva anc a chi balla ,
E chi sòuna en s' dev dscurdar ,
Viva el Fèst dett popolar
Ch' ein qualc cossa d' sorprendèint ,
Dov si vèd allgrí , cuntèint ;
Giùst i Inglis , ch' fan tant bacan ,
Ch' ein cuntrari ai Italian
Pr' el baldori ed Carenval ,
Sa in vgness ùn d' qui ch' disen mal.
Ch' vdess un ball dèl Pavaiòn
Se lù 'n rèsta cm' é un fitòn ,
E ch' an dega — *ies , ies , pene*
Paviglione me conviene
Da portare mie casa . . . .
Dsim dèl matt.... le mei ch' a tasa ,
Perché ormài av' srí seccà ,
E s' v' augur felizità
D' cor sinzer , bèinché alla bona ,
I mi Sgnòuri me av fazz nona.

EPIGRAMMI

In d'un Paèis, ch'ai era una Spziarí,
  I-in vleven dòu, pr'avèir un miòur servezzi;
  Una gara d' purgant? che purcarí!
  Scusàm pur, mo sta volta an i é giudezzi:
  Per me a trov, che la miòura concurrèinza.
  S'a vlí campar de più, ch'a in fâdi sèinza!

Pirètt al dis con tùtt « *l'é un sgnòur mi fiol*,
  L' ha 'l so Cavall in stalla e cvèll al sòul »
  Saviv mo ch' l' ha rasòn, l'é un *ruscarol*.

Una Zòuvna, dal Mònt la vrê una *Dota*,
  E la prega, la gira e fa del smani,
  E siccom sta Ragazza é un po bigota,
  La s' arcmanda al Bambein, la dis el Tani:
  Me piottost ai ho insgnâ ch' sòn svelt e franc
  Arcmandav ai fasu ch'i seppen bianc.

Con la tassa d' famèia a sren cunteint
  S' as pssess finir la strâ di *Malcunteint*.

Un sgnòur mandó un garzòn alla Zittà,
Ch' l' andass da un Mèster d' musica a dmandari,
Pr' un zert Album da scrivers illustrà
Nom e cugnom dl' *Autòur dèl Bellisari;*
Al cuntadein andò, mo al la fé bèlla,
Dmandò al nom dèl *Cursòur dla Barisèlla.*

— *Ti cognosso cinino* — dess con me
Una zert mascareina sèinza guai.
— Mi cognossi? —, ai arspòus, — *ti diggo ed sé.*
Stai in dritto a san Ptroni veccio, stai —
— Ai ho bèll' e capé, ti la Marieina: —
— *Chi te l' ha ditto a te?* — l' udòur d' cuseina!!

Un zert tal, al s' dá dl' aria d' Cavalir
Per condurr di Cavall', ch' in ein i su;
Me piottost a direv ch' al fa 'l cucir.

Pirein l' é dvintâ un sgnòur, bèinché un subiol.
Mo che razza ed cummerzi aràl mai fatt?
Semplizemèint vindand i lazz da col.

Al pias ai Furastir la Tòrr di Asni,
In prem lug l' é in dèl zèinter dla Zittà,
E l ha 'l prufùm apprèssa dla Pscarí.

Un imberiag stá d'cá in dèl *Bòurg del Cass*,
E un Impresari invezi in di *Placan*,
Una sgnòura spiulâ, in dla *Vi dell i ass*,
E un Tnòur l'ha scelt per strâ la *Vi dèl can*:
Dal Prenditòur da lott sta sira andâ.
Che scherzand, l'ha quaderna av' ho truvà.

Finé i divertimeint dèl Carenval,
I bagurd, el baldori con i evviva:
Una gran Luttarí s' fará dai spzial,
Intestandla — Cucagna purgativa. —

S' a vli imparar l' Astronomí in d' un dé
Fàv dsfàr la barba dal barbir Zanein
Ch' av' fá vèder el strèll ed bèll mèzzdé.

Una dscverta ai ho fatt, curiòusa assâ,
(Tant é trest al Tabacc dèl dé d' incu,)
Ch'al n' é bòn nianc al zegher regalà.

Un amig em dmandó — *saviv perché*
Pasqual l' ha i caví nigr ei baffi ross? —
Ai vol poc a capir, l' é d' du parté.

PREMMA DL'ENDIZ

Adèss che 'l Volumètt ai ho finé,
A indrezz el mi parol d' ringraziamèint,
Ai Sozi promotur ch' m' han favuré,
E a preg tùtt i Bulgnis d' cumpatimèint:
Incuraggiâm, ch' av zur da Om d' unòur,
Ch' a zercaró, sa poss, ed far cvèll d' miòur.

ENDIZ

Prefaziòn . . . . Pag. 5

Sunett

Dèdica all' altèzza di tcimp . . . . » 7
Al mi ritratt . . . . » 13
Pader Merig e un cundannâ a mort . . . » 43
Du Popolan ai 8 d' Agòst 1848 in dla Muntagnola . . . . » 44
Un segret per guarir el busanc . . . . . . » 45
All' Isabèlla Galletti . . . . » 46
L' acqua, al piantòn, el campân di frâ di serov, i gall . . . . » 47
In mort dèl mi gatt . . . . » 48
Alla Iazzèinta Pezzana . . . . » 49
Matrimoni ed Iusfètt con la Rusalí . . . » 50

Pensir ed Iusfètt, per la nascita d'un fiol d'zeinqu mis . . . . Pag. 51
Ristòur dla Buttèiga di Samuza a s. Lazzer. » 52
Programma dll'Autòur, ch'aveva da servir pr'una Strenna . . . . » 53
Pr' una strenna dèl Duttòur Balanzòn. . . » 54
La Vizelia d' Nadal. . . . . » 55
Casus belli. . . . . » 56
A Vittori Emanuèl Rè d' Italia . . . . . . » 57

Poesí vari

Manifèst d' assuziaziòn . . . . » 9
Prutèsta . . . . » 12
Epigrammmi . Pag. 27, 30, 42, 67, 69, 71, 83, 92
Al Professòur Franzèsc Rizzol . . . . . » 61
Per l' onomastic d' una zert Erselia . . . » 70
Dscòurs fatt pr' al Duttòur Balanzòn . . . » 84

Zé-Rudèll

In lod dla Pulèint . . . . » 14
In mort d' un Toc . . . . » 24
Manira d' cunzar l' insalâ. . . . . » 28
I Zirc' . . . . » 31
Dòp sèds ann . . . . » 41
Un sèinza deint 1869-70 . . . . » 42
In mort d' un Oca . . . . » 58
Descriziòn d' una Fèsta da ball d' campagna . » 62
Alla Bianca Bellisi. . . . . » 66
Per l' onomastic d' una Sgnòura. . . . . » 68
Ai smanius per far campagna . . . . . » 72

Lire zero